

FENNTARTHATÓ FOGYASZTÁS ÉS TERMELÉS

A fenntartható növekedés az Európai Unió (EU) egyik legfontosabb célja. Az EU a gyors éghajlatváltozás és az energia és erőforrás iránti egyre nagyobb kereslet időszakában a fenntartható fogyasztást és termelést célzó politikákat és kezdeményezéseket vezetett be. Az európai zöld megállapodás és különösen a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv keretében bejelentették a fenntartható termékpolitikára vonatkozó jogalkotási kezdeményezést annak érdekében, hogy a termékeket alkalmassá tegyék a klímasemleges, erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 191–193. cikke.

CÉLKITŰZÉSEK ÉS EREDMÉNYEK

A. A fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési terv

2008 júliusában a Bizottság [intézkedés- és javaslatcsomagot terjesztett elő a fenntartható fogyasztásra és termelésre \(SCP\), valamint a fenntartható iparpolitikára \(SIP\) vonatkozóan](#), amely a termékek környezeti teljesítményének teljes életciklusuk során történő javítását, a fogyasztói tudatosság növelését, valamint a fenntartható áruk és termelési technológiák iránti igény ösztönzését, az uniós iparon belüli innováció támogatását, továbbá a nemzetközi aspektusok, például a kereskedelem és a szabványok kezelését tűzte ki célul. A fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési terv keretében az alábbi területeken indítottak kezdeményezéseket: a környezetbarát tervezésről szóló irányelv kiterjesztése, az ökcímkeről szóló rendelet felülvizsgálata, a zöld közbeszerzésről szóló jogszabály, a környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer, az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve és az ökoinnovációs cselekvési terv. Ezek az eszközök szerves részét képezik az Unió fenntartható fejlődési stratégiájának (EU SDS), amely megerősítette a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kihívásokkal való szembenézés iránti elkötelezettséget, továbbá az Uniót kívüli partnerekkel – például az ENSZ marrákesi folyamatának keretében – történő együttműködést.

B. Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve

Az Európa 2020 stratégia erőforrás-hatékonyaságra vonatkozó kiemelt kezdeményezése után, amely felszólít az erőforrás-hatékonyaságra vonatkozó közép- és hosszú távú célok kitűzésére és a célok elérését szolgáló

eszközök meghatározására, 2011-ben indították el az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemtervét. A menetrend különböző módszereket javasol a források termelékenységének növelésére, valamint a gazdasági növekedésnek a források felhasználásáról és környezeti hatásairól történő leválasztására (2.5.6.).

C. Ökocímkezés és az energiafogyasztás címkézése

A címkézés az az eszköz, amellyel a fogyasztók tudomására lehet hozni olyan fontos információkat, amelyek alapján választhatnak. Az európai ökocímke egy 1992-ben létrehozott önkéntes rendszer, amely arra ösztönzi a vállalkozásokat, hogy bizonyos környezetvédelmi kritériumoknak megfelelő termékeket és szolgáltatásokat értékesítsenek. Az ökocímket elnyert termékeket és szolgáltatásokat viráglogóval látják el, hogy a fogyasztók – az állami és magánbeszerzőket is ideértve – könnyen felismerhessék azokat. Ezt a címkét eddig tisztítószerek, papírtermékek, készülékek, ruházati, háztartási és kerti termékek, kenőanyagok, test- és állatápolási termékek, valamint szolgáltatások, például idegenforgalmi szálláshely-szolgáltatások kapták meg. Az ökocímkekre vonatkozó kritériumok alapjául nem egyetlen tényező szolgál, hanem olyan tanulmányok, amelyek a termékek, illetve szolgáltatások által teljes életciklusuk során kifejtett környezeti hatásokat vizsgálják. Az [uniós ökocímkeről szóló 66/2010/EK rendelet](#) 2008. évi felülvizsgálatának célja az önkéntes ökocímkerendszer alkalmazásának ösztönzése volt azáltal, hogy csökkentette az alkalmazásával kapcsolatos költségeket és bürokráciát. A Bizottság 2017. június 30-án ismertette az ökocímke-rendelet értékelésének (célravezetőségi vizsgálatának) következtetéseit. Megállapította, hogy a rendelet releváns, nagyjából koherens és uniós hozzáadott értéket biztosít. Arra a következtetésre is jutott azonban, hogy a rendelet részben eredményes (mivel lehetővé teszi a címkét viselő termékek esetében a jobb környezeti teljesítményt, de egyes terméktípusok esetében lehetséges, hogy a kritériumok nem megfelelőek, a felhasználás pedig továbbra is alacsony) és részben hatékony (mivel a megfelelés költségei bizonyos esetekben akadályozhatják a részvételt).

A 92/75/EGK irányelv bevezette a háztartási gépek („fehéráruk”) energiafogyasztásának címkézésére EU-szerte alkalmazandó rendszert, amelynek értelmében a címkék és a termékismertetőkből foglalt információk az összes elérhető modell esetében tájékoztatják a potenciális fogyasztókat az energiafogyasztás mértékéről. 1995-ös bevezetése óta az uniós energiafogyasztási címke a gyártók és a fogyasztók számára széles körben elismert és méltányolt útmutatóvá vált. 2010 júniusában felülvizsgálták az energiafogyasztási címkézésről szóló 2010/30/EU irányelvet annak érdekében, hogy annak hatálya az energiával kapcsolatos termékek szélesebb körére is kiterjedjen. 2015. július 15-én a Bizottság az A-tól G-ig terjedő címkézési skálához való visszatérést javasolta. Az energiacímkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv hatályaon kívül helyezéséről szóló, [2017. július 4-i \(EU\) 2017/1369 rendelet](#) új energiahatékonysági címkézési követelményeket hozott létre az egyes termékcsoportokra vonatkozóan. Konkrétan 2021-től kezdődően öt termékcsoport esetében (hűtőgépek, mosogatógépek, mosogatógépek, mosógépek, televíziók és lámpák) új beosztást vezettek be: az A+++ energiahatékonysági osztályba sorolt termék az új beosztás után „B” osztályba tartozik, az energiafogyasztás bármilyen változása nélkül. Az „A” osztály kezdetben üres lesz, hogy teret engedjen az energiahatékonyabb modelleknek. Ez lehetővé teszi

a fogyasztók számára, hogy egyértelműbben meg tudják különböztetni a leginkább energiahatékony termékeket.

D. Környezettudatos tervezés

A környezettudatos tervezésről szóló irányelv a termékek műszaki fejlesztését biztosítja. A 2005/32/EK irányelv 2009. évi felülvizsgálata ([2009/125/EK irányelv](#)) kiterjesztette az irányelv hatályát az energiafelhasználó termékektől eltérő, energiával kapcsolatos többi termékre; ezek olyan termékek, amelyek a használat során nem fogyasztanak energiát, viszont közvetett hatást gyakorolnak az energiafogyasztásra, így például a vízfelhasználó készülékek, ablakok vagy szigetelőanyagok. A Bizottság 2022. március 30-án [rendeletjavaslatot](#) tett közzé a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási kereteinek létrehozásáról és a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

E. Környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer (EMAS)

Az EMAS olyan irányítási eszköz, amelynek segítségével a társaságok és egyéb szervezetek értékelést és jelentést készíthetnek környezeti teljesítményükről, illetve javíthatják azt. A rendszer 1995 óta áll a társaságok rendelkezésére, bár eredetileg az ipari ágazatokban működő társaságokra korlátozódott. 2001 óta azonban az EMAS már valamennyi gazdasági ágazat számára elérhető, beleértve a köz- és magánszolgáltatásokat is. 2009-ben az EMAS jelentős változáson ment keresztül az új, [1221/2009/EK](#) EMAS-rendelet elfogadásával, amelynek célja, hogy ösztönözze a szervezeteket arra, hogy kérjék nyilvántartásba vételüket az EMAS-nál. Az EMAS-rendelet e felülvizsgálata nyomán javult a rendszer alkalmazhatósága és hitelessége, és megerősödött láthatósága és hatása. Az ISO 14001:2015 szabvány felülvizsgálatával kapcsolatos változásokat 2017-ben az EMAS-rendelet I., II. és III. mellékletével módosították. Az e mellékleteket módosító [\(EU\) 2017/1505 rendelet](#) 2017. szeptember 18-án lépett hatályba.

F. Zöld közbeszerzés (GPP)

A zöld közbeszerzés (GPP) a stratégiai közbeszerzési kereten belül önkéntesen alkalmazott politika, amely támogatja a közintézményeket olyan áruk, szolgáltatások és munkálatok beszerzésében, amelyek csökkentett mértékben terhelik a környezetet. A GPP-vel kapcsolatos koncepciót az utóbbi években széles körben elismerték, mint olyan eszközt, amely elősegíti a piac zöldebb termékek és szolgáltatások felé történő irányítását, továbbá a hatóságok tevékenységei környezeti következményeinek enyhítését. A tagállamok a nemzeti cselekvési tervek révén hajtják végre a GPP-t. Két 2004-ben elfogadott közbeszerzési irányelv (a 2004/18/EK és a 2004/17/EK irányelv) első ízben tartalmazott külön hivatkozást arra a lehetőségre, hogy a szerződés-odaítélési eljárásba beépítsenek környezetvédelmi szempontokat is, például úgy, hogy környezetvédelmi követelményeket illesztenek be a műszaki előírások közé, öko címkéket alkalmaznak vagy környezetvédelmi jellemzőkön alapuló kritériumokat határoznak meg. A 2014 februárjában az egységes piacról szóló jogszabály hatálya alá tartozó közbeszerzésre vonatkozó reform keretében elfogadott három irányelv ([a 2014/24/EU](#) (klasszikus irányelv), a [2014/25/EU](#) (közüzemi irányelv) és a [2014/23/EU](#) (koncessziókról szóló irányelv)) egyszerűbbé teszi az eljárásokat azáltal, hogy az innováció érdekében javítja az üzleti feltételeket, valamint ösztönzi a zöld

közbeszerzés szélesebb körű alkalmazását, támogatva az erőforrás-hatékony és alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulást.

2008-ban a Bizottság közzétette [„Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés” című közleményét](#), amely számos olyan intézkedésre tett javaslatot, amelyek segítik a GPP tagállamok és egyes ajánlatkérők általi végrehajtását. Ennek eredményeként a GPP önkéntes megközelítésének részeként kidolgozták az uniós GPP-kritériumokat. Eddig 21 GPP-kritériumcsoportot tettek közzé a kiválasztott szektorokra, például a közlekedésre, az irodai informatikai berendezésekre, a tisztítószerre és szolgáltatásokra, az építőiparra, a hőszigetelésre, a kertészeti termékekre és szolgáltatásokra stb. vonatkozóan.

G. Ökoinnovációs cselekvési terv

A [Bizottság által 2011 decemberében indított ökoinnovációs cselekvési terv](#) a [környezettechnológiai cselekvési tervet \(ETAP\)](#) váltja fel, és célja a környezetbarát technológiák fejlesztésének és alkalmazásának fellendítése, valamint e területen az európai versenyképesség javítása volt.

Az ökoinnovációs cselekvési terv elsősorban az Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezéséhez kapcsolódik. Ki kell terjesztenie az innovációs politikák hatókörét a zöld technológiákra és az ökoinnovációra, valamint ki kell emelnie a környezetvédelmi politika gazdasági növekedésben betöltött szerepét. Foglalkoznia kell bizonyos ökoinnovációs akadályokkal és lehetőségekkel – különösen azokkal, amelyekre az általánosabb innovációs politikák nem térnek ki. Az EcoAP a környezetvédelmi politika, a kis- és középvállalkozások pénzügyi támogatása, a nemzetközi együttműködés, az új szabványok és a készségfejlesztés révén mozdítja elő az ökoinnovációt.

Az ökoinnovációs cselekvési terv tág politikai keretet biztosít, és különböző forrásokból finanszírozzák. 2014 és 2020 között a Horizont 2020 volt a fő pénzügyi forrása. Egyéb források még az európai strukturális és beruházási alapok, például az Európai Regionális Fejlesztési Alap, a LIFE környezetvédelmi és éghajlat-politikai program, a COSME és a közös agrárpolitika. A közelmúltban egy másik fontos támogatási forrást vezettek be: a [Next Generation EU helyreállítási tervet](#). Az elmúlt években az EcoAP számos célja egybeforrt a körforgásos gazdaság koncepciójával, amely tanulva a természettől nem pazarol semmit. Az ökoinnováció kulcsfontosságú a körforgásos gazdaság számos aspektusának megvalósításához: ipari szimbiózis vagy ökológiák, „bölcstől bölcsőig” szemléletű tervezés és új, innovatív üzleti modellek stb. (2.5.6.).

Az ökoinnovációs index 12 mutatóból álló mérési keret segítségével értékeli a tagállamok ökoinnovációs eredményeit.

H. Fenntartható termékpolitika

Az európai zöld megállapodás keretében a Bizottság 2020 márciusában előterjesztette a [körforgásos gazdaságról szóló új cselekvési tervet](#), amelyben bejelentette a fenntartható termékekkel kapcsolatos kezdeményezést, amelynek célja, hogy a termékeket alkalmassá tegye a klímasemleges, erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra, valamint csökkentse a hulladék mennyiségét. A fenntartható termékekre vonatkozó kezdeményezés a környezettudatos tervezésről szóló irányelven fog

alapulni, és foglalkozni fog továbbá a káros vegyi anyagok jelenlétével az olyan termékekben, mint az elektronikai és az ikt-berendezések, a textíliák, a bútorok, az acél, a cement és a vegyi anyagok.

A Bizottság 2023. március 22-én [irányelvjavaslatot fogadott el a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások alátámasztására vonatkozó új szabályokról](#), amely a környezetbarát jellegre vonatkozó hamis állításokkal, valamint az állami és a magánszektorbeli környezeti címkék széles körű elterjedésével foglalkozik. Ezen túlmenően a Bizottság [irányelvjavaslatot fogadott el az áruk javítását előmozdító közös szabályokról](#). A „javításhoz való jogról” szóló kezdeményezés ösztönzi a fenntartható fogyasztást, és megkönnyíti és olcsóbbá teszi a fogyasztók számára a hibás termékek javítását, nem pedig azok kicserélését. Az új szabályok a [fogyasztók zöld átállásában való szerepvállalásának növeléséről szóló irányelvjavaslattal](#) együtt létrehozzák a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások és címkék rendszerét, amelynek célja a zöldre festés problémájának kezelése.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Parlament számos alkalommal kifejezésre juttatta, hogy támogatja a fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési tervet és annak elemeit. A környezetbarát tervezésről szóló irányelv 2009. évi felülvizsgálata során a Parlament sikeresen megerősítette az életciklus-elemzés koncepcióját, különösen a forrás- és anyaghatékonyság szempontját.

A [körforgásos gazdaságról szóló új cselekvési tervről szóló, 2021. február 10-i állásfoglalásában](#) a Parlament többek között hangsúlyozta, hogy a fenntartható, körforgásos, biztonságos és nem toxikus termékeknek és anyagoknak normának, és nem kivételnek kell lenniük az uniós piacon, és ezeket alapértelmezett választásnak kell tekinteni, amely vonzó, megfizethető és hozzáférhető minden fogyasztó számára.

A Parlament emellett hathatós szerepet játszott a környezetbarátabb rendelkezések közbeszerzési irányelvekbe történő egymást követő bevezetésében. Ezen irányelvek 2014-ben elfogadott legutóbbi felülvizsgálata során a Parlament többek között támogatta „a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlattal” kapcsolatos új szempont odaítélési eljárásba való bevezetését. A közintézmények ezzel nagyobb hangsúlyt fektethetnek a minőségre, a környezetvédelmi megfontolásokra, a szociális aspektusokra vagy az innovációra, miközben továbbra is tekintetbe veszik a beszerzés tárgyának árát és életciklusköltségét.

2004. április 19-én a Parlament úgy határozott, hogy az EMAS-szal összhangban környezetközpontú irányítási rendszert (EMS) hoz létre. 2006. január 24-én a Parlament „EMAS-nyilatkozatot” írt alá, amelyben kötelezettséget vállalt annak biztosítására, hogy tevékenységei igazodjanak a környezetvédelmi irányítás aktuális bevált gyakorlataihoz. 2007-ben a Parlament megkapta az ISO 14001:2004 tanúsítványt és nyilvántartásba vették az EMAS-rendszer alapján. Az EMAS keretében a Parlament 2019. december 16-án úgy határozott, hogy 2006-hoz képest 2024-re legalább 40%-kal csökkenti az egy főre jutó üvegházhatásúgáz-kibocsátását, valamint számos más éghajlati teljesítménymutatót, többek között a személyszállításból, a megújuló energia felhasználásából, a gáz-, tüzelőanyag- és villamosenergia-

fogyasztásból származó üvegházhatásúgáz-kibocsátást stb. Az EMAS adatai szerint a Parlament személyenkénti ÜHG-kibocsátása már 37,7%-kal csökkent 2006 és 2019 között.

A Parlament zöld közbeszerzési politikát is alkalmaz. 2017 júniusában a [Parlament tanulmányt tett közzé a zöld közbeszerzésről](#), amely a zöld közbeszerzés jelenlegi és uniós alkalmazását és lehetőségeit vizsgálja a Bizottság körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési tervének összefüggésében és nyomon követéseként. A tanulmány környezeti előnyöket állapított meg a polgárok, valamint a foglalkoztatás és a gazdaság egésze számára európai szinten.

Az Európai Parlament 2013. október 17-i állásfoglalásában üdvözölte az ökoinnovációs cselekvési tervet. A Parlament hangsúlyozta az ökoinnováció potenciális szinergiahatásait a fenntartható munkahelyek létrehozásában, a környezetvédelemben és a gazdasági függőség csökkentésében. Az állásfoglalás továbbá hangsúlyozta az ökoinnováció horizontális politikai jellegét, valamint azt, hogy az ökoinnováció szempontjait valamennyi politikai területen érvényesíteni kell. A Parlament [2017. június 13-án állásfoglalást fogadott el](#) a háztartási készülékek energiafogyasztásának az A-tól G-ig terjedő skálára történő egyszerűsítéséről, amely lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy olyan termékeket válasszanak, amelyek csökkentik az energiafogyasztást és az energiaszámláikat.

[2017. július 4-i állásfoglalásában, amelynek címe „A termékek hosszabb élettartama: a fogyasztók és a vállalatok számára nyújtott előnyök”](#), a Parlament felhívta a Bizottságot, hogy javítsa a termékek tartósságára vonatkozó információkat egy olyan önkéntes európai címke bevezetésének megfontolása révén, amely kiterjed különösen a termék tartósságára, a környezetbarát tervezés jellemzőire, a műszaki fejlődésnek megfelelő fejleszhetőségére és a javíthatóságára.

A környezetbarát tervezésről szóló irányelv (2009/125/EK) végrehajtásáról szóló, [2018. május 31-i állásfoglalásában](#) a Parlament felszólította a Bizottságot, hogy fordítson elegendő erőforrást a környezetbarát tervezés folyamatára, tekintettel a jogszabály jelentős uniós hozzáadott értékére. Felkérte emellett a Bizottságot, hogy mérje fel, hogy a környezettudatos tervezés jelenlegi módszertana az energiával kapcsolatos termékeken kívül más termék kategóriákra is alkalmazható-e, és terjesszen elő javaslatokat új jogszabály kidolgozására.

Bár az EMAS keretében a nem csökkenthető kibocsátásainak 100%-os ellentételezése miatt a Parlament már 2016 óta karbonsemlegesnek vallja magát, [2020. május 14-i állásfoglalásában](#) kijelentette, hogy jó példával jár elől, és utasította az Elnökséget, hogy dolgozzon ki a karbonsemlegesség 2030-ig belföldi intézkedések révén történő (ellentételezés nélküli) elérését célzó stratégiát. A Parlament szén-dioxid-semlegességről szóló, 2020 szeptemberében közzétett [tanulmánya](#) rövid, közép- és hosszú távú üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentési intézkedéseket ismertet, amelyek lehetővé tennék a Parlament számára, hogy a karbonsemlegesség érdekében 2030-ra drasztikusan csökkentse szénlábnymát.

A témával kapcsolatos bővebb információért látogasson el a [Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság \(ENVI\) honlapjára](#).

Georgios Amanatidis / Maria-Mirela Curmei
10/2023

